ASIGURAREA ACŢIUNII ÎN PROCESUL CIVIL

Tudor MALACHI

CZU: 347.922 tudormalachi.17@gmail.com

The enforcement of subjective rights can only be achieved through procedural guarantees provided by the institution of civil claim insurance. These security measures represent procedural means that are part of the civil claim and are aimed solely at ensuring the party, by immobilizing the debtor's seizable assets or those forming the object of the dispute, regarding the possibility of effectively carrying out enforcement after obtaining the enforceable title.

Procesul de reformare a sistemului judiciar este unul dificil şi complex, iar uneori ne confruntăm cu situaţii în care instituţiile, în ciuda unor transformări legislative extinse, prezintă totuşi lacune şi imperfecţiuni în practica judiciară. Printre aceste instituţii se numără mecanismul de asigurare a acţiunii civile. Astfel, în prezent, părţile implicate în proces se confruntă frecvent fie cu lipsa unor instrumente complete care să le asigure interesele, fie cu neglijenţă sau abuzul instanţelor în ceea ce priveşte asigurarea acţiunii civile. În acelaşi timp, la nivel internaţional, există state care se evidenţiază prin succesul incontestabil al instrumentelor juridice solicitate de justiţiabili şi aplicate de instanţă, care protejează partea interesată de posibilele scheme ale pârâtului de a crea dificultăţi în executarea ulterioară a hotărârii. Printre aceste state se remarcă Regatul Unit, care, prin modalităţile de asigurare a acţiunii adoptate, oferă un remediu împotriva abuzurilor subiecţilor implicaţi în litigiu, dar creşte şi credibilitatea sistemului judiciar în ochii justiţiabililor.

Actualitatea temei este dată de faptul că Republica Moldova, ca membru al Convenţiei Europene a Drepturilor Omului, are datoria de a implementa direct prevederile Convenţiei. În această situaţie, CEDO a subliniat în repetate rânduri că articolul 6 §1 al Convenţiei impune ţărilor semnatare o obligaţie pozitivă de a-şi structura sistemele juridice în aşa fel încât acestea să corespundă cerinţelor stabilite de Convenţie. Deşi procedura de soluţionare a cererii de asigurare, cu anumite excepţii, nu implică respectarea strictă a principiului contradictorialităţii, aceasta se încadrează totuşi în garanţiile procedurale stabilite de articolul 6 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului. Prin urmare, neaplicarea sau aplicarea defectuoasă a măsurilor de asigurare poate încălca dreptul la un proces echitabil.

Diverse definiţii ale conceptului de asigurare a acţiunii au fost propuse în literatura de specialitate, toate evidenţiind aspecte similare şi anume măsurile de asigurare sunt cruciale pentru realizarea efectivă a dreptului de acces la justiţie şi pentru restabilirea situaţiei juridice protejate de lege. Aşadar, *asigurarea acţiunii civile este o instituţie a dreptului procesual civil, ce constă dintr-un şir de măsuri procedurale*

menite să garanteze posibilitatea unei executări efective a unei hotărâri judecătorești în cazul satisfacerii pretențiior reclamantului [1, p. 278].

Asigurarea acțiunii ca instituție se manifestă prin intermediul unui șir de măsuri reglementate de articolul 175 din CPC, măsuri caracterizate de două trăsături distinctive, și anume: sunt *temporare* și *urgente*. Aceste măsuri nu sunt expuse în mod limitativ, astfel pe lângă *măsurile numite* prevăzute expres în diferite acte normative, instanța poate dispune aplicarea unor *măsuri nenumite*, specifice unui anumit litigiu (de ex.: *obligarea părților să depoziteze bunurile în anumite condiții; suspendarea unui contract civil; obligarea de a nu crea obstacole sau impedimente etc.)*. În reglementările privind asigurarea acțiunii, nu sunt menționate explicit anumite caractere juridice ale instituției, spre deosebire de alte instituții de drept. Cu toate acestea, caracterele pot fi deduse din modul de aplicare și scopul stabilit de legiuitor. Conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 32 din 24 octombrie 2003 [2], se menționează patru particularități ale măsurilor de asigurare a acțiunii:1) caracterul urgent; 2) natura temporară; 3) scopul de a proteja drepturile patrimoniale ale solicitantului; 4) necesitatea de a fi în concordanță cu obiectul acțiunii. Instanța va adopta diverse sau o combinație de măsuri de asigurare, în funcție de cazul specific, cu condiția de a fi adecvate obiectului acțiunii și de a susține realizarea scopului, și anume asigurarea executării efective a unei decizii definitive.

Cercul subiecților în drept de a solicita asigurarea acțiunii îl putem deduce din prevederile art. 174 Cod de Procedură Civilă. Astfel, acțiunea poate fi asigurată *doar la cererea participanților la proces*. Termenul participanți utilizat la art. 174 alin. (1) este unul care poate duce în eroare, astfel fiind interpretat greșit. Codul de Procedură Civilă prevede în calitate de participanți: reclamantul, pârâtul, intervenienții, procurorul, persoanele care sunt împuternicite să adreseze în instanţă cereri în apărarea drepturilor, libertăților şi intereselor legitime ale unor persoane. Asigurarea acțiunii poate fi solicitată doar de către reclamant, pârât în cadrul unei acțiuni reconvenționale și intervenientul principal. Drept propunere de *lege ferenda* putem sublinia înlocuirea termenului *participanți* din conținutul articolului indicat *supra* cu sintagma *reclamantului, intervenientului principal sau pârâtului în cadrul unei acțiuni reconvenționale.*

Totodată, unele legi precum Legea insolvabilității nr. 149/2012, la art.24 alin.(1) [3] prevede faptul că *după ce primește cererea introductivă spre examinare, instanța de insolvabilitate aplică măsurile necesare pentru a preveni modificarea stării în care se aflau bunurile debitorului în perioada de pînă la intentarea procesului de insolvabilitate*. Astfel, instanța de insolvabilitate are dreptul de a asigura acțiunea *în lipsa cererii uneia dintre părți*, însă fiind obligată să țină cont de principiul contradictorialității și egalitatea părților în drepturi procedurale, astfel încât nici una dintre părți să nu fie avantajată sau dezavantajată în raport cu cealaltă parte.

Cererea de asigurare a unei acțiuni se depune în formă scrisă, doar în instanța de judecată unde a fost înaintată și acțiunea principală, în afara ședințelor de judecată. Aceasta trebuie să fie solid argumentată, astfel încât să fie evident că, în absența mă-

surilor de asigurare, ar putea apărea dificultăți sau chiar s-ar putea ajunge la imposibilitatea executării unei hotărâri judecătorești.

Reglementările relative instituției asigurării acțiunii civile au suferit o multitudine de modificări de-a lungul timpurilor, care au avut drept scop modernizarea și implimentarea eficientă în cadrul desfășurării procesului civil. Sediul juridic include reglementarea de către legiuitorul moldav a instituției asigurării acțiunii civile nu doar în Codul de Procedură Civilă, ci și în alte legi organice. Astfel, suportul normativ al instituției asigurării acțiunii civile include următoarele legi organice: Codul Administrativ nr. 116/2018 Cartea a treia. Procedura contenciosului administrativ; Codul de Executare nr. 443/2004 Cartea întâi; Legea cu privire la arbitraj nr. 23/2008; Legea Insolvabilității nr. 149 din 2012; Legea cu privire la libertatea de exprimare nr.64/2010; Legea privind protecția desenelor și modelelor industriale nr.161/2007; Legea privind protecția mărcilor nr.38/2008; Legea privind protecția soiurilor de plante nr.39/2008; Legea privind protecția invențiilor nr.50/2008; Legea privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate nr.66/2008; Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr.230/2022.

Aplicarea măsurilor asiguratorii reprezintă un disconfort în privința pârâtului, iar în unele cazuri chiar și limitări cu caracter grav asupra exercitării drepturilor de către acesta. Există situații în care reclamantul folosește în mod intenționat și cu rea-credință dreptul de a cere asigurarea acțiunii, în scopul de a crea pârâtului un anumit prejudiciu. În asemenea cazuri, CPC prevede la art.182 faptul că pârâtul poate să solicite de la reclamantul care a acționat cu rea-credință, repararea prejudiciului care i-a fost cauzat în urma aplicării măsurilor asiguratorii.

Analizând evoluția instituției asigurării acțiunii prin prisma legilor de modificare și completare a acesteia, deducem faptul că deși reglementările juridice actuale sunt, în general, adecvate pentru a răspunde necesităților și scopurilor procesului civil, există încă loc pentru îmbunătățiri.

În practica judiciară, măsurile de asigurare sunt măsuri temporare care au rolul de a proteja drepturile și interesele părților pe parcursul desfășurării procesului. De obicei, se insistă pe ideea că măsurile de asigurare nu ar trebui să se suprapună cu fondul cauzei, adică să anticipeze sau să dubleze ceea ce se va decide în final asupra fondului litigiului. Aceasta se bazează pe principiul că măsurile de asigurare trebuie să fie provizorii și să nu prejudicieze sau să afecteze în mod direct decizia finală asupra fondului. În analiza particulară a mai multor cauze am stabilit că o măsură de asigurare care dublează fondul cauzei sau se suprapune cu conținutul pretențiilor din acțiune nu este în măsură să prejudicieze sub nicio formă fondul cauzei. Măsurile de asigurare care aparent dublează fondul cauzei nu prejudiciază fondul, ci în contrast asigură protecția provizorie a drepturilor părților. Aceste măsuri fiind esențiale pentru a preveni prejudicii iremediabile pe parcursul procesului și pentru a asigura că decizia finală poate fi pusă în aplicare efectiv.

În continuare optăm pentru completarea art.174 cu alin.(1^1) care va avea următorul conținut: *„La înaintarea cererii privind dispunerea măsurilor de asigurare, participanții la proces au obligația de a proba temeincia cerințelor solicitate”.*

În lumina propunerii de *lege ferenda* relatate *supra*, considerăm că temeinicia reprezintă condiția principală și de bază în admiterea cererii de asigurare a acțiunii. În caz contrar în momentul în care instanța are în examinare o acțiune vădit neîntemeiată și dispune aplicarea măsurilor asiguratorii doar pentru întrunirea condițiilor formale că *măsura asiguratorie corespunde cu obiectul cauzei,* iar *neaplicarea ar face imposibilă executarea ulterioară,* pe care instanța din start conștientizează că nu o va admite, în această situație instanța deține calitatea de complice la acțiunea abuzivă a reclamantului.

Instituția asigurării acțiunii conține și articole inaplicabile, astfel drept propunere de *lege ferenda* este abrogarea art. 176 alin.(1) privind modalitatea aplicării sechestrului pe bunuri, deoarece reflectă exact prevederile din Codul de Executare. Instanța nu este în drept să indice exact obiectul asupra căruia se aplică sechestru. Această competență de a stabili ordinea aplicării sechestrului pe bunuri îi revine executorului judecătoresc în urma obținerii documentului executoriu de la instanța de judecată care a admis cererea de asigurare a acțiunii și a dispus aplicarea sechestrului.

În concluzie, o acțiune civilă inițiată în instanța de judecată își va îndeplini cu adevărat scopul nu doar atunci când va fi emisă o hotărâre corectă și echitabilă, ci mai ales atunci când această hotărâre poate fi pusă în practică. În prezent, adesea, la momentul în care procesul este inițiat, reclamantul are motive să creadă că există riscul ca debitorul să încerce să se sustragă de la executarea unei posibile hotărâri judecătorești, să își ascundă sau să își disperseze activele, punând astfel în pericol executarea obligațiilor sale către creditor.

Referințe:

1. BELEI, E. *Drept Procesual Civil. Partea Generală.* Chișinău, 2016.
2. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la aplicarea de către instanţele judecătoreşti a legislaţiei ce reglementează asigurarea acţiunii la judecarea cauzelor civile nr. 32 din 24.10.2003, pct. 1.
3. Legea insolvabilității nr. 149 din 29 iunie 2012. În Monitorul Oficial nr. 193-197, art. 663, din 14 septembrie 2012. În vigoare din 13 martie 2013.